HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דנפיש פסידייהו. שרוב עבודת קרקעות שלהן בשוורים היתה לף מריחת הכרמים ובזיבלית מנהיגים כלי המחריצה בעגלה בין שורות הכרם עם השוורים וזותנין עם הענבים לפיכך אם אין הבעלים עליהם יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים ומנהיגים לותן על הגפנים ועל הנטיעות ועם מתקלקלין והשוורין נסתכנין[ע] ונשברים: **מגור.** קציל"ש בלע"ז: **נודמנו לו חורחים.** קס"ד טעמא משום דמתכבד בהם ולית ליה לצורכה ולצרכו: **שאני הסס דקא קלי לה.** בשטיחה זו הוא שורפה ומה היא שריפתה: **מי משום עינא.** שמשלוט בה עין רע של חורמין: **מי משום גנבי.** פן יגנבוה החורמים: **הכניסה לרפתו.** בעגלה עדופה קאי. לרפתו קופל"ה בלע"ז שמדביקים שם בהמות או מרפשה בצואתן זו אצל זו ודשים הדישה: **כשירה.** הואיל ולא מתכוון שתדוש: **ואם כשהיל שתינק ודישה.** שהיתה תמה דשה והכניס את הבת לשם שתינק ותף נתכוון שתדוש פסולה: **הא לא דמיא.** תירוצא היא: **שכן עליה עוף.** בפרה קדומה קאי: **עליה וכר פסולה.** שנאמר[ס] אשר לא עלה עליה עול ותניא עול אין לי אלא עול כו' בתמכת סוטה (דף מו.). והאי הכניסה לרפתו ודשה לאו יתח ליה בה דמיא לכן עליה עוף: **משמע הכי נמי.** וכ"ש בזונו: **אלא לא ע"י האור.** לא יתן הכלי על האור: **מגריפות.** ולי"ש עשויין לגרוף הכירות או להפריש תמיס המדובקים: **שמפחיתן.** פוגמן: **מאי עבידתיה גביה.** מה לו להשתמש בו יצא בעליו וישתמש בו: **והשתעלמת מהם.** ולגלמדך בא שמותר להתעלם: **ופעמים שאי אתה מתעלם.** לכתיב[פ] לא תוכל להתעלם: **והיה נציב הקברות.** המלידה נבית הקברות: **ואיהו לפי כבודו.** שיבינהו: **או שהיה נטל ממלאכה אלו.** שיבטל בהשתה מרובה על דמי המלידה: **אלא מהא ליכא למשמע מינה.** דזמי מתני' לאו כולה דוקא, אלא מדא מניחו דוקא, או דישב או ריפש או מיפשל, ותנא אידך אמר עשה הוא ולא ידענן כי מיניחו דוקא דנגמר מינה (שבת קכא.). **לצרכה.** כלי אלא יתלגלו עם (פסחים כו:). **הכניסה לרפתו.** עגלה עדופה, לרפתו קופל"ה בלע"ז, שקושרין מרגע פרות בימד (שם כו.). **ודשה.** מבואר עם מכתוביה (שם). **אשר לא עובד בה מכל מקום.** דתע"ג דבעלמא לא מיתסר בכל תמור (שם). שכן עליה עוף. בפרה קדומה קאי, שפרה ומת על גבה, תע"ג דכתיב בה עלה עליה עול, דמשמע עליה ולפיל עליה בעלמא, ואי משום דכתיב עול, הא מרגיע ביה שאר עבודות במסכת סוטה (מו.) ולפיל הכי בהא קאי עליה בעלמא לגמרי, והוא הדין להכניסה לרפתו ודשה (פסחים כו:). **עליה וכר פסולה.** דתע"ג ליה והוא הדין למיתן ומדוש (שם). **אי כתיב עובד.** עובד משמע ממילא, עבד משמע בידים, ותע"ג דשלא בעבודה כמיב, מרוייחו לפיהן מהדדי נגורה שוה שוה עול בעלמא סוטה (שם). **היה כהן.** שהיה מוצא כהן, והיא. המלבדה כהן ואינה לפי כבודו. שאם היתה שלו לא היה מחזיר (סנהדרין יח:) אין המלבדה מסופה לפי כבודו להשיבה (ברכות יח:). **או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו.** שדמי בטול מלאכתו לדלוף תחריים יתריים על דמי המלבדה ולא ילמוד בעלים להשיב לו יותר ממה שמשיב לה ומתלת הוא מפקיד (שם) כגון טוקב מרגליות שאם יגך ויתזיבהו יפקיד בבטולתו יותר מדמיהם (סנהדרין יח:).

[ע] (לקמן עג. מולין פד:), [פ] (בכורות כה. וש"נ), [צ] (פסחים כו: [ע"ש]), [ק] פי' (בערוך) דבר שמזומן לשמוח עליו כלי כניסה פ"ת גוזל ממש והמוסף, פ' כ"ש דף כו: פירש"י כמו נגוד לגלימת), [ר] שם, [ו] שם: פרה פ"ג (ב"ק ז:), [ש] בכורות יט: סנהדרין מ"ר, [ת] (לקמן לג. סנהדרין סד: ע"ש), [ט] (לקמן עג. נפתלי, [י] (במדבר יט), [כ] (דברים כב), [ל] [שם], [מ] (ויקרא כח), [נ] [ועי' סיטע' מוס' לקמן עג. ותוס' מולין פד:], [ס] (פ"ג ועי"ש סיטע'), [ע] [ע"ש סיטע'],

תורה אור השלם

1 וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֻבָה אֶל הֶחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעֹל:

דברים כא ג

2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:

דברים כב א

3 אִפֵּס כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֶבְיוֹן כִּי בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְיָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ:

דברים טו ד

לעזי רש"י

קביל"א [קיבי"א]. יחד.
קופל"ה [קופל"א]. צמד.
דיל"ש. קנוקנת.

מוסף רש"י

בתורי. יסמור פועלים וימסור להן שוורים שלו למחרם וסס יסמיכו השוורים ויסקסנו (לשון מבוכה) ביעבוע ובכרמים והמלכה לף מעלה לכלוס שתינן מוסמן לכך (חולין פז:). **אלא מהא ליכא למשמע מינה.** דזמי מתני' לאו כולה דוקא, אלא מדא מניחו דוקא, או דישב או ריפש או מיפשל, ותנא אידך אמר עשה הוא ולא ידענן כי מיניחו דוקא דנגמר מינה (שבת קכא.). **לצרכה.** כלי אלא יתלגלו עם (פסחים כו:). **הכניסה לרפתו.** עגלה עדופה, לרפתו קופל"ה בלע"ז, שקושרין מרגע פרות בימד (שם כו.). **ודשה.** מבואר עם מכתוביה (שם). **אשר לא עובד בה מכל מקום.** דתע"ג דבעלמא לא מיתסר בכל תמור (שם). שכן עליה עוף. בפרה קדומה קאי, שפרה ומת על גבה, תע"ג דכתיב בה עלה עליה עול, דמשמע עליה ולפיל עליה בעלמא, ואי משום דכתיב עול, הא מרגיע ביה שאר עבודות במסכת סוטה (מו.) ולפיל הכי בהא קאי עליה בעלמא לגמרי, והוא הדין להכניסה לרפתו ודשה (פסחים כו:). **עליה וכר פסולה.** דתע"ג ליה והוא הדין למיתן ומדוש (שם). **אי כתיב עובד.** עובד משמע ממילא, עבד משמע בידים, ותע"ג דשלא בעבודה כמיב, מרוייחו לפיהן מהדדי נגורה שוה שוה עול בעלמא סוטה (שם). **היה כהן.** שהיה מוצא כהן, והיא. המלבדה כהן ואינה לפי כבודו. שאם היתה שלו לא היה מחזיר (סנהדרין יח:) אין המלבדה מסופה לפי כבודו להשיבה (ברכות יח:). **או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו.** שדמי בטול מלאכתו לדלוף תחריים יתריים על דמי המלבדה ולא ילמוד בעלים להשיב לו יותר ממה שמשיב לה ומתלת הוא מפקיד (שם) כגון טוקב מרגליות שאם יגך ויתזיבהו יפקיד בבטולתו יותר מדמיהם (סנהדרין יח:).

בתורי דנפיש פסידייהו. ר"ח גרס בתורי פירוש פועלים שמוליכים השוורים למחריסה ואין מעמיקין המחריסה שלמה טפחים ואין חורש נקלט היטב[ס]:

לצורכו ולצורכה מאי. דוקא בשיטח כסות מבעיא ליה וכל דלמי ליה דשמע ינימה שטוחה יותר מכדי צורכה עד שיתקלקל לגמ נספר לחורמין דקורע בהן לף ע"ג לצורכו הוא כמו צורכה ולף גזרינן לריכא למיתב למילי כיון שקבעו לו זמן אחד לשלשים יום או אחד ל"ג מדש ולף ילמוד בו בתחלה גם לף יקרע ויפנה וכלי נחתא תניא לקמן המשתמש מיפי בחמין וכלי כסף בצונן אפי' לצורכו מותר כיון שעל ידי אותו תשמיש אינו יכול לבא לידי קלקול ומדע דאי דוקא לצורך הכלי מאי פרין פקדון מאי עבידתיה גביה כיון שהוא שומר ים לו לעיין שלא יתקלקל אע"פ שהשליש חייס לומרים לו להשתמש:

הכניסה לרפתו ודשה. במוספתא (לפרה) פ"ו תני לה גבי פרה קדומה: **בשביל שתינק ותדוש פסולה.** ובמיפא (למוספתא)[ע] קתני לצורכו פסולה לצורכה כשירה ולכן פריך לגמ לצורכו ולצורכה תשיב כמו לורכו ולקור ומשני להמס לחוריית פסולה כמו בא עלי' זכר לפסולה מדלא פפא ולי"ת ומאי מייתי ההיא דשכן עליה עוף ולי משום דרב פפא אמר למלתיה עלה לאמאי לא אמר מהך דהכניסה לרפתו וי"ל משום דבריית היא אבל הך דשכן עליה עוף היא מתניתין: **אף עובד דניחא ליה.** ולי"ת ובפרה קדומה מנלן דבעינן דניחא ליה דבשלמא למאן דילים (סוטה דף מו.) עבודות בפרה מג"ש דעול עול ניחא ליה למאן דלית ליה ג"ש ומשכח עבודות בפרה גופיה מנלן דבעינן דניחא ליה וי"ל דכיון דשוין בפקול עול ועבודות גם לענין דניחא ליה יש להשוותן ולי"ת ועלה עליה זכר למאי פסולה הא ולאי לא ניחא ליה להפסיל פרה שהמיה יקריס בשיל דבר מועט וי"ל לשם היתה בשיל הוה הכניסה לרפתו ושה להכשיר ולי"ת הכניסה לרפתו ושה למאי בשיל מעלה עליה זכר למאי פסולה הא ולכך אין ניחא ליה ולכך אין בשיל הוה הכניסה לרפתו ושה למאי בשיל מעלה עליה זכר לפסולה וי"ל לשם היתה ניחא ליה בדיעתה אמינו מרוחי כ"ב דבלמו שכי נדושה התבואה ולי"ת מי לא ידע בשעת עליית הזכר למאי פסולה מאי שנא מהכשר דלמרינן לעיל (דף כב.) נגבו אינן נבי יותן ושם נאמר לא מיפסלה אלא בשיל בשעת עליתו ולי"ת ואתי נמי שפיר הא דתנן (פרה פ"ג מ"ג) פרה מעוברת ר"ש מכשיר ושה וכי לית ליה עלה עליה זכר פסולה ולמאי דפריסית אתי שפיר מי נמי דלא מיפסלה אלא בשיל בשעת עליתו ולי"ת ואתי נמי שפיר הא דתנן (פרה פ"ג מ"ג) פרה מעוברת ר"ש מכשיר ושה וכי לית ליה עלה עליה זכר פסולה ולמאי דפריסית אתי שפיר מי נמי דלא מיפסלה אלא בשיל בשעת עליתו ולי"ת ואתי נמי שפיר הא דתנן (פרה פ"ג מ"ג) פרה מעוברת ר"ש מכשיר ושה וכי

[2]והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד [3]היה כהן והיא בבית הקברות [4]או שהיה זקן ואינה לפי כבודו [5]או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו לכך נאמר והתעלמת מהם למאי איצטריך קרא אילימא לכהן והיא בבית הקברות פשיטא האי עשה והאי לא תעשה ועשה [1]ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותו לא דחינן איסורא מקמי ממונא אלא לשלו מרובה משל חבירו מדרב יהודה אמר רב נפקא [6]דאמר רב יהודה אמר רב [3]אפס כי לא

תורה ולא עשו לפנים משורת הדין. ת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כיצד זקן ואינה לפי כבודו אבל כהן והיא בבית הקברות לא צריכא מאי טעמא דהא כהן מזהר בטומאה עשה ולא תעשה עשה שנאמר וקדשתו קדשים יהיו לאלהיהם לא תעשה שנאמר לנפש לא יטמא בעמיו והשבת אבידה עשה היא שנאמר השב תשיבם לאחי' ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותוב לא דחינן איסורא מקמי ממונא.

רבינו חננאל

שלא הוחמו כל צרכן כי קשין הן לגוף מאד והוא שהוחמו בכלי מחכות. ריש אומרי' פושרין הן הלוחשין ושאר שמעתתא דר' יוחנן פירשנום בפ' כיסוי הדם. ושוטחה לצורכה אבל לא לכבודו מיבעיא לן לצרכה ולצרכו מאי ת"ש שוטחה לצרכו וכו' ת"ש לא ישטחנה לא על גבי מיטה ולא על גבי איפשיטה. פי' לרבקה לפסמה מלשון עגלי מרבק. ת"ש הכניס לעגלה לרבקה ובהליכתה דשה ברגליה בתבואה שבגורן כשירה בשביל שתינק מדשי אמו ותדוש פסולה ופשוטה היא. ת"ש מהא דתנן במסכת פרה שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה והא עליית עליה זכר לצרכו ולצרכה היא וקתני פסולה. ודחי רב פפא ואמר כל מלתא דניחא ליה אע"ג שלא עשאה בידים מעשיו הן ודייק מדכתב עבד וקרינן עובד: מצא כלי חרש וכלי נחשת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן מצא כלי עץ משתמש בהן שלא ירקבו כלי נחשת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור. כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירין. מגריפות וקרדומות משתמש בהן בדרך אבל לא בקשה מפני שמפחיתין כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו בדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפיקדון שהלכו בעליו למדינת הים. מצא שק או קופה שאין דרכו בכך אמרו בפיקדון כך אמרו בעליו למדינת הים. מצא שק או קופה שאין דרכו ליטול הרי זה יטול אלא אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין כר' ישמעאל. פי' פתכא דאופי חבילה של חריות של דקל. פי' וקא מיתפח יגע והניח משאו לארץ כדי ליפוש. לא חברה ירושלם אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין

קלו א מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הל' יא סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח:
קלז ב ג ד מיי' פי"ו מהל' גזילה הל' ג ופי"ז מהל' פרה תלמוד הלכה ז סמג עשין עח טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח:
קלח ה ו ז ח מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה יב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יט:
קלט ט י מיי' שם הל' יג ופי"ו מהלכות שלוח ופקדון הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כא:
קמ כ מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הל' יח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ב:
קמא ל מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף ג:
קמב מ מיי' שם פי"ב הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסד סעיף יא:
קמג נ מיי' פי"ח שם הלכה יח ופי"ז מהלכות מזיות הל' טו: